

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 D, pol leta 16 D, četrta leta 8 D. Izven Jugoslavije 64 D. Naročnina se pošlje na upravnništvo »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta št. 5. — List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej. Tel. interurban 118.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravnništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije so poštne proste. Čekovni račun poštnega urada Ljubljana 10.603. Telefon interurban 118.

42. številka.

Maribor, dne 21. oktobra 1926.

60. letnik.

Vlada v krizi.

Pretekli teden je bil politično precej razburljiv. Po daljšem odmoru smo imeli zopet vladno krizo, ki je nastala vsled dolgotrajnega spora med obema vladnima skupinama, radikali in radičevci.

Kriza je izbruhnila, ko je bila sklicana narodna skupščina. Mesto da bi poslanci sprejeli najvažnejše zakone, ki so tako nujno potrebni, so morali zopet domov ter čakati, da se ministri med seboj pomirijo.

Prepiri v vladi so že dolgo na dnevnem redu. Vzrokov je bilo dovolj, eden glavnih pa je bila jeza Radiča, ker so radikali držali v vladi njegovega odpadnika dr. Nikiča. On je radičevcem obrnil hrbet ter osnoval lasten klub, kateremu se je pridružil še več radičevskih poslancev. Radič se je na svojih shodih hvalil, koliko premore on v vladi, imel pa ni v resnici toliko moči, da bi izrinil iz vlade svojega osvojenega protivnika. Od svojega programa ni uresničil niti najmanjše malenkosti. Niti za Hrvaško, niti za Slovenijo ni dosegel ničesar; te kraje so obiskale pretekle tedne strašne povodnji in druge naravne nesreče, a vlada, v kateri so sedeli tudi radičevski ministri, ni niti z mezinčem ganila, da bi pomogla bednemu ljudstvu. Seve so radi teh neuspehov pričeli Radiča njegovi pristaši zapuščati. To je bil vzrok, da je začel Radič svoje zaveznike radikale javno napadati. Da ga ostrašijo, so hoteli pokazati, da si znajo pomagati tudi brez njega. Porabili so mučen dogodek, katerega je Radič povzročil v Zagrebu ob priliki obiska čeških poslancev, kot dobrodošlo priliko, da izžveje vladno krizo.

Ministrski predsednik Uzunovič se je podal dne 12. t. m. h kralju v Topolo ter mu predložil ostavko vlade. Kralj ostavke ni sprejel. Vendar so radikali pričeli takoj s tajnimi pogajanjmi z drugimi strankami, ki bi naj prišle v poštev za sestavo nove vlade. Radikale je tudi nekoliko plašila govorica, da se Pašič povrne nazaj z odmora ter bode sam zopet prevzel vodstvo stranke v svoje roke. To bi pomenilo za radikalno skupino, ki je bila na vladi, veliko nevarnost. V vladi so namreč sedeli sami Pašičevi nasprotniki, ki ga hočejo popolnoma izrinuti iz političnega življenja ter prevzeti vodstvo stranke v svoje roke. Zato je Uzunovič hitel, da bi hitro sestavil novo vlado, ki bi kolikor toliko ugajala tudi Pašiču, ob enem bi pa imela tako močno večino v parlamentu, da se ji ne bi trebalo bati za svoj obstoj.

Med strankami, s katerimi so se radikali pogajali, je bila tudi SLS. Govorilo se je po Beogradu že čisto sigurno, da vstopi v vlado tudi Slovenska Ljudska Stranka. A vendar SLS ni hotela napraviti tega koraka kar na slepo, kot svoječasno radičevci. Izjavila je, da bo podpirala vsako vlado, ki bo v resnici delala ter bo skušala urediti pred vsem najvažnejše vprašanje, zavoženo državno gospodarstvo. Samo za navadno dekle SLS ni hotela biti, ker je dolžna skrbeti za dobrobit ljudstva, ne pa samo zato, koliko svojih poslancev bo spravila na ministrske stolčke, kjer pa ne bodo smeli spregovoriti niti besede.

Pogajanja radikalov s SLS in drugimi strankami niso rodila uspehov, pač pa niso zgrešila glavnega namena pri radičevcih. Ti so uvideli, da jih hočejo radikali pustiti in so zato pričeli zopet s prošnjami pri svojih dosedanjih zaveznikih. Radič sam je brzojavil Uzunoviču ter ga zaključil, naj ne uniči »sporazuma«, on je pripravljen žrtvovati vse, samo če pusti njegovo žlahto v vladi.

Radikali so stavili nato radičevcem naravnost nesramne zahteve. Brezpogojno so zahtevali popolno pokorščino. Radičeva stranka se mora popolnoma podrediti radikalne-

mu vodstvu, najhujša pa je bila zahteva, da se mora Radič odreči vodstvu svoje stranke ter odpotovati v inozemstvo.

Radič je napel vse sile, da le pogoje nekoliko omili. Prispeval je osebno v Beograd, šel h kralju v avdijenco ter se posvetoval s svojimi poslanci. Končno je odklonil nekatere preostre pogoje, Radikali so ostali trdovratni in pogajanja so se v četrtek, dne 14. oktobra, razbila.

V petek, dne 15. t. m., so se pogajanja zopet nadaljevala. Trdovratnost radikalov zopet ni izgrešila namena. Radič je uvidel, da se ni za šaliti ter se je udal na milost in nemilost. Radikali so sicer končno svoje najstrožje pogoje nekoliko omilili, toda dosegli so, kar so nameravali. Postali so neomejeni gospodarji v vladi, po njihovi godbi morajo plesati radičevski ministri, Radič sam pa je dobil tak nagobčnik, da si ne bo upal niti ust odpreti. Ker so si radikali s popolno predajo radičevcev zagotovili mir in moč v vladi, je ministrski predsednik Uzunovič umaknil o stavko. Tako imamo zopet staro vlado z izjemo, da je dr. Nikič izpadel. Njegovo mesto pa je ostalo nezasedeno, dasiravno ga je Radič že davno obljubil svojemu zaupniku Pernarju.

Vendar kažejo vsi znaki, da je ta rešitev krize samo začasna. Vlada ni zmožna resnega dela. Nagromadilo se je sedaj toliko nujnih predlogov in potrebnih zakonov, da bi morala vlada delati noč in dan, med tem pa se samo prepira in posvetuje. Dasiravno bo imela v parlamentu večino, ji ne bo dosti pomagala, ker jo bo zrušilo lastno brezdelje!

Radikalno mnenje o Radiču.

Značilno je, kako malo respektja imajo radikali pred Radičem. To svedoči najlepše mučen dogodek, katerega je Radič doživel v petek, ko se je pogajal z ministrskim predsednikom. Ko je Stefan Radič odhajal iz sobe predsedništva, se mu je v predsobi dogodil značilen incident. Tam je čakalo kakih 15 radikalnih poslancev, da bi videli, kakšen bo izhod krize. Radič je po svoji stari navadi tudi nje pozdravil: »Zdravo, kolegi! Živel! Kako ste?« in jim je začel podajati roko. Kot prvega je hotel podati roko radikalnemu poslancu iz Bosne Kostu Majkiču. Ta pa je njegovo laskanje odločno odklonil in mu zabrusil v obraz: »Idite, niste dostojni, da pruite roko poštenom čovjeku! Vi lopov! Lažov! Petljanec! Politički majmun! Gubite se odavle!« (Niste vredni, da podaste roko poštenemu človeku! Vi lopov! Lažnjivec! Politična opica! Zgubite se proč! Stefan Radič je ves presenečen nad takšnim prijateljskim odzivom prebledel in trenutno obstal. Nato je hitro odšel s svojim večnim spremljevalcem Pavlom Radičem. Bil je skrajno redkobeseden in nikakor ni hotel dati nobenih izjav. Radikali so mu dovolj jasno povedali, kaj mislijo o njem. Pa se še upa potem hvaliti s svojo bistroumnostjo in svojim vplivom!

Za sirotišnico v Slov. Bistrici.

Pred šestimi leti se je ustanovila v Slov. Bistrici cerkvena stavbena družba z namenom, nabirati milodare za zgradbo sirotišnice na Slov. Štajerskem. Razen državnega Dečjega doma v Mariboru, ki pa pride v prvi vrsti v poštev za mariborsko mesto, nima slovenski del na Štajers-

kem z Mežiško dolino in Prekmurjem vred nobene sirotišnice. Dandanes se zidajo domovi za invalide, vojne vdove in sirote, za otroke, ki nimajo več staršev, pa se le premalo skrbi. Invalidi bodo izumrli, enako vojne vdove, sirote pa ne bodo nikdar prenehale. Domovi za sirote imajo trajno veljavo. Prepotrebni so taki zavodi, kjer najdejo sirote svojo streho, vzgojo za svoj poklic, kjer se izučijo kakega rokodelstva, da si morejo pozneje same služiti svoj kruh.

Taka sirotišnica bo v Slov. Bistrici. Dečki brez staršev se bodo sprejemali v ta zavod, izučili se raznih rokodelstev, do katerih bodo imeli veselje. Čez 4 leta nekako bodo zapustili zavod, ko bodo zmožni sami si služiti vsakdanji kruh in za temi bodo prišli v zavod druge sirote. Ta sirotišnica bo velika dobrota za sirote, ker se jim bode pomagalo do kruha, pa tudi za občine, ker jim bo odvzeta skrb za sirote in se jim bodo vrnil iz nekdanjih sirot poštene rokodelci in obrtniki.

Seveda, da za vse slovenskoštajerske sirote, katerih je na tisoče, ne bo zadostovala sirotišnica v Slov. Bistrici, treba jih bo še več za odraslo mladino, kakor tudi za male osirotele otročice obojega spola. Na Kranjskem imajo poleg drž. Dečjega doma v Ljubljani še 6 sirotišnic in vendar je Kranjcev polovico manj nego nas. Pri nas na Slovenskem Štajerskem smo zelo zaostali glede oskrbe sirot. Treba bo večje požrtvovalnosti za naše največje revčke v človeški družbi. Stavbena družba v Slov. Bistrici se je obrnila do tisočih in tisočih slovenskih sre s prošnjo za prispevanje milodarov v prilog našim sirotam. Ta klic na usmiljena srca je rodil uspeh in 40.000 oseb, večinoma iz revnejših slojev, je že prispevalo okroglo dva milijona kron za sirotišnico v Slov. Bistrici.

Stavbeni odbor se je obrnil v zadnjem času do naših občin, kojih dolžnost je skrbeti za reveže. Ravno občinam po posebno dobrodošla slovenjebistriška sirotišnica, ker jim bo odvzela precej skrbi za reveže. Nekaj občin je že poslalo lepe svote, zopet druge so obljubile, da se bodo v letošnjem proračunu ozirale na zidavo te sirotišnice. Ako se bodo vse občine izkazale velikodušnim, se bode začel kmalu zidati sirotišnični dom. Prosimo torej tiste, ki imajo besedo pri občinah, da pokažejo tudi usmiljeno srce do sirot. Spomnijo se naj v letošnjem proračunu s primernimi zneski sirotišnice v Slov. Bistrici.

Stavbeni odbor že nekoliko pripravlja za zidavo zavoda. Kupil je že obširno stavbišče tik mesta. Na to stavbišče se bo vozilo to zimo kamenje, pesek itd. Načrti za stavbo bodo gotovi še letos. Z zidavo se bo pričelo tako dolgo, dokler ne bo na razpolago zadostnih denarnih sredstev. Kedaj se bo začelo zidati, je v božjih rokah in na dobrih sreih prijateljev sirot.

Državna politika.

V NAŠI DRŽAVI.

Vlada odstopila. Dosedanja vlada z Uzunovičem na čelu je vladala dobrega pol leta. Podpirali so jo radikali in pa radičevci. Ministri so bili radikali, hrvaški radičevci in Slovenec Pucelj. Vlada je bila popolnoma dela nezmožna. Ministri so bili večidel na počitnicah. Kako nezmožna je bila vlada, se pokaže posebno v tem, kako je bila v zadregi ob grozovitih poplavih v Bački in Baranji. Pripravila ni nobenega zakona, pokazala nobenega zanimanja za rešitev težkih gospodarskih vprašanj. Poleg tega pa je bila vedno odvisna od dobre volje g. Radiča, ki je govoril danes za njo, jutri proti njej. Tik pred rednim sklicanjem

iskal peščena tla. Vesel krik je naznanil vseh mladega vojščaka. Vsi so se zbrali okrog njega, Unkas pa jim je v mokrih tleh pokazal odtisek mokasina.

»Mladec postane sčasoma ponos svojega rodu!« je vzkliknil Sokol in strmeč opazoval sled. »A to ni indijanska sled. Teža je preveč na peti in prsti so preveč naraženi.«

Sklonil se je še niže k sledi in jo spoznal nazadnje za stopinjo Davida, ki je moral škornje zamenjati za mokasine.

»Zdaj je vse jasno«, je rekel Sokol. »Ker je pevec človek, ki se odlikuje s svojim grlom in nogami, je moral hoditi spredaj, drugi pa so stopali v njegove odtiske.«

»Kaj pa deklici?« je vprašal Heyward.

»Nosili so jih, dokler niso bili prepričani, da so premočili zasledovalce. Stavim, da zopet najdemo odtise malih nog, predno bomo sto vatlov daleč.«

Zopet so se pričeli pomikati naprej, na obeh straneh sledeč teku potoka, ker je bilo v čisti vodi jasno videti sledi. Z največjo pazljivostjo so pregledovali bregova, da ne izgreše kraja, kjer bi bil Magva stopil na suho.

Prehodivši pol milje so prišli do kraja, kjer se je vil potok okrog velike, gole skale. Tu so se ustavili, da preiščejo, če niso tu Huronci zapustili struge. In res je bistroumni Unkas kmalu našel sled na mehke mah, na katerega je bil po nerodnosti stopil Indijanec. Sledeč označeni smeri je nekoliko dalje zopet našel izgubljeno sled tako lepo in svežo, kakor je bila prej, predno so prišli do potoka.

»Sled že imamo«, je rekel Sokol, »a vse moramo še natanko preiskati. Poglejte, tu imamo tri pare mokasinov in dva para majhnih nog. To je res čudo, da more človek popotovati po takih miškenih nogah!«

Zadnji Mohikanec.

Povest iz leta 1757.

Po J. F. Cooper-ju predelal Al. Benkovič.

19

»Se bolj čudno bi bilo, če bi bil govoril«, je odgovoril lovec. »Naša bela mladina, ki ima vse svoje znanje iz knjig, si domišljuje, da svoje očete lahko prehiteva s svojo razumnostjo, kakor s svojimi nogami. Kjer pa je učenik izkušnja, tam ve učenec ceniti leta in spoštuje starost.«

»Glejte!« je rekel Unkas in pokazal sledi, ki so pečljale proti severu. »Črnolaska je šla proti mrazu.«

»Noben pes še ni imel lepše sledi«, je rekel Sokol in pohitel za sledmi. »Božja previdnost je z nami, zdaj gremo lahko za sledmi z nosom pokonci. Človek bi mislil, da je Magva znorel. Le glej, Kača, nazadnje naletimo še na kolesnice. Prav nič bi se ne čudil, če bi norec potoval s konji in vozom, čeprav ga zasledujejo trije pari najboljših oči.«

Lovčeva dobra volja in vspeh, ki so ga slednjič videli pred sabo, je tudi Munra in Heywarda navdal z novim upom. Stopali so dalje z varnostjo popotnikov, ki imajo pred sabo izvoženo cesto. Ako je kak potok, nenavadno trda tla ali skala pretrgala sled, jo je lovec hitro zopet našel, tako da se niso kar nič zamudili. Sicer pa je tudi Magva uporabljal zvijačo Indijanca, ki se umika pred sovražnikom, kajti večkrat so naleteli na napačne, navlašč narejene sledi. Zasledovalci pa so se malokdaj dali premotiti. Vsakokrat so opazili svojo zmoto, predno so potratili preveč časa.

Ko je solnce pričelo zahajati, so prišli do ozke doline, ki jo je namakal majhen potok. Tu se je bil Zviti lisjak

očividno ustavil. Dogorele veje so ležale blizu studenca, prav zraven pa ostanki divjačine. Drevesa in tla so kazala, da so bili pred kratkim tu privezani konji. Malo v strani je Heyward ginjen opazil zapuščeno ležišče pod grmom. Vse je kazalo, da sta tu počivali sestri. Kljub temu, da so bila tu tla očividno razhojena od ljudi in živali, so vendar hipoma ponehale človeške sledi. Vidno pa je bilo, da so konji brez vodnika šli naprej, bržkone iščejo si hrane. Unkas je sledil odtiskom njihovih nog ter se kmalu spet vrnil vodeč s sabo konja, ki sta imela raztrgana in umazana sedla in plahte, kakor bi se bila že nekaj dni sama klatila po gozdu.

»Kaj naj to pomenja?« je ves bled vprašal Heyward ter gledal okrog sebe, kakor bi se bal, da je v grmovju skrita grozna skrivnost.

»To pomenja, da smo prišli v sovražnikovo deželo«, je odgovoril lovec. »Odtod naprej Huronci konji niso več potrebovali. Zdaj je naša naloga, da najdemo pot, po kateri so odšli.«

Sokol in Mohikanca so šli takoj na delo. Določili so si velik krog, vsak izmed njih je moral natanko preiskati njega tretji del, a vse prizadevanje je bilo brezuspešno.

»Opraviti imamo s peklensko zvijačo«, je rekel lovec. »Treba jo bo razvozlati. Huroncu ne pustimo, da bi se bahal med svojim rod, da ima nogo, ki ne napravlja sledi.«

Zdaj so pričeli znova preiskovati. Preobračali so ovenelo listje, odstranjevali suho vejčje, prestavljali kamenje, ker je bila znana indijanska zvijača, da s kameni pokriva svoje sledi in delajo to z največjo skrbnostjo in potrpežljivostjo. Slednjič je Unkasu šnila v glavo srečna misel, da je vodo malega potoka s tem napeljal v stran, da ga je zajezil s kamenjem in prstjo. Ko je bila ozka struga pod naspom suha, se je priklonil in natančno pre-